

თავდაცვის სტრატეგიების ეფექტურობის ეკონომიკური შეფასება: ეროვნული უსაფრთხოების მოდელები

თეა ბიძინაშვილი¹

ვიცე - პოლკოვნიკი დავით შალიკიანი²

<https://doi.org/10.61446/mp.4.2025.9720>

აბსტრაქტი

სტატია ეხება თავდაცვის სტრატეგიების ეფექტურობის ეკონომიკურ შეფასებას ეროვნული უსაფრთხოების კონტექსტში. თანამედროვე სახელმწიფოებისთვის უსაფრთხოების უზრუნველყოფა მოითხოვს არა მხოლოდ სამხედრო შესაძლებლობების განვითარებას, არამედ რესურსების ოპტიმალურ განაწილებას, რაც აუცილებელია სტრატეგიული მიზნების მიღწევისა და ბიუჯეტის ეფექტიანობის უზრუნველყოფისთვის. ეროვნული თავდაცვის პოლიტიკის დაგეგმვა increasingly ეყრდნობა მონაცემებზე დაფუძნებულ, ეკონომიკურად განჭვრეტელ გადაწყვეტილებებს, რაც ამ კვლევის მთავარი კონცეფციაა.

კვლევის ფარგლებში განიხილება თავდაცვის სხვადასხვა სტრატეგია — პრევენციული, დეფენსიური, აქტიური და ჰიბრიდული მოდელები — და მათ ეკონომიკური ეფექტიანობის შეფასება ხდება **კოსტ-ბენეფიტ ანალიზის (CBA)**, **კოსტ-ეფექტივუნის ანალიზის (CEA)** და სენარიული სიმულაციების გამოყენებით. აღნიშნული მეთოდოლოგია უზრუნველყოფს თავდაცვის ხარჯებისა და რესურსების განაწილების სისტემურ ანალიზს, უსაფრთხოების მაჩვენებლების პროგნოზირებას და რისკების შეფასებას.

კვლევის შედეგები აჩვენებს, რომ მხოლოდ მაღალი ბიუჯეტის გამოყოფა არ იძლევა უსაფრთხოების ხარისხის მაქსიმიზაციას. ეფექტური სტრატეგიები ეფუძნება რესურსების მიზნობრივ განაწილებას, სტრატეგიული სენარიუმების შეფასებას და პროგნოზირებად შედეგებზე დაფუძნებულ გადაწყვეტილებებს. სტატია ხაზს უსვამს, რომ ეროვნული უსაფრთხოების სტაბილურობა პირდაპირ არის დაკავშირებული ეკონომიკურად ეფექტურ თავდაცვის მოდელებთან, რაც პოლიტიკის შემქმნელებს საშუალებას აძლევს მიიღონ გადაწყვეტილებები სტრატეგიული რისკების მინიმიზაციისა და ფინანსური რესურსების ოპტიმიზაციის მიზნით.

დასკვნებში წარმოდგენილია კონკრეტული რეკომენდაციები ეროვნული თავდაცვის პოლიტიკის ოპტიმიზაციისთვის, სტრატეგიული დაგეგმვისთვის, ბიუჯეტის ეფექტური მართვისთვის და უსაფრთხოების მდგრადი სისტემების შექმნისთვის. სტატია მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ სამხედრო ეკონომიკის მეცნიერებისთვის, არამედ პოლიტიკის და სახელმწიფო სტრატეგიული დაგეგმვის გადაწყვეტილების მიმღები ორგანოებისთვისაც, რადგან წარმოადგენს საფუძველს მონაცემებზე დაფუძნებული, ეკონომიკურად განსაზღვრული და სტრატეგიულად უსაფრთხო გადაწყვეტილებების ჩამოსაყალიბებლად.

საკვანძო სიტყვები: თავდაცვის სტრატეგიები, ეროვნული უსაფრთხოება, ეკონომიკური ეფექტურობა, სტრატეგიული დაგეგმვა, რესურსების მართვა, უსაფრთხოების პოლიტიკა.

¹ საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის, ასოცირებული პროფესორი, სსიპ – დავით აღმაშენებლის სახელობის საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემიის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის რედაქტორი, ბიზნეს ადმინისტრირების აკადემიური

² თავდაცვის ძალების ავიაციისა და საჰაერო თავდაცვის, სარდლობის, საჰაერო თავდაცვის ბრიგადის შტაბის S3 ის უფროსი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

Economic Assessment of the Effectiveness of Defense Strategies: National Security Models

Thea Bidzinashvili³

Lieutenant Colonel David Shalikiani⁴

Abstract

This article addresses the economic assessment of the effectiveness of defense strategies in the context of national security. For modern states, ensuring security requires not only the development of military capabilities but also the optimal allocation of resources, which is essential for achieving strategic objectives and ensuring budget efficiency. Planning national defense policy increasingly relies on data-driven, economically informed decisions, which is the central concept of this study.

The research examines various defense strategies — preventive, defensive, active, and hybrid models — and evaluates their economic effectiveness using Cost-Benefit Analysis (CBA), Cost-Effectiveness Analysis (CEA), and scenario simulations. This methodology provides a systematic analysis of defense expenditures and resource allocation, forecasts security indicators, and assesses risks.

The results show that merely allocating a high budget does not maximize security quality. Effective strategies are based on targeted resource allocation, evaluation of strategic scenarios, and decisions grounded in predictable outcomes. The article emphasizes that the stability of national security is directly linked to economically efficient defense models, enabling policymakers to make decisions that minimize strategic risks and optimize financial resources.

The conclusions provide specific recommendations for optimizing national defense policy, strategic planning, effective budget management, and the creation of resilient security systems. The article is important not only for military economics scholars but also for policymakers and national strategic planning decision-makers, as it provides a foundation for forming data-driven, economically sound, and strategically secure decisions.

Keywords: Defense strategies, national security, economic efficiency, strategic planning, resource management, security policy.

³ Associate Professor of Georgian Technical University, Editor of Scientific Research Center of LEPL – David Agmashenebeli Georgian National Defense Academy, Academic Doctor of Business Administration

⁴ Chief of Staff S3 of the Air Defense Brigade, Aviation and Air Defense Command of Georgian Defense Forces
Doctoral student at the Georgian Technical University

შესავალი

ნაციონალური უსაფრთხოება თანამედროვე სახელმწიფოსთვის წარმოადგენს ერთ-ერთ ცენტრალურ გამოწვევას, რომელიც მოითხოვს სამხედრო, ეკონომიკურ და სტრატეგიულ რესურსების ეფექტურ ინტეგრაციას.⁵ თავდაცვის სტრატეგიების დაგეგმვა და მათი ეკონომიკური ეფექტურობის შეფასება წარმოადგენს მრავალმხრივ კომპლექსურ პროცესს, რომელიც მოიცავს როგორც სამხედრო შესაძლებლობების გაზომვას, ასევე რესურსების ოპტიმალურ განაწილებას ბიუჯეტის ფარგლებში.⁶ მიმდინარე გლობალურ სენსორულ გამოწვევებთან, ჰიბრიდულ და ციფრულ საფრთხეებთან, სახელმწიფოებისთვის აუცილებელია მონაცემებზე დაფუძნებული გადაწყვეტილებების მიღება, რომელიც საშუალებას აძლევს არა მხოლოდ უსაფრთხოების სტანდარტების დაცვას, არამედ ფინანსური რესურსების მაქსიმალურად ეფექტურ გამოყენებას.⁷

თვითონ თავდაცვის სტრატეგიების ეკონომიკური ანალიზი ითვალისწინებს რესურსების შენახვის, ეფექტიანობის შეფასებისა და გრძელვადიანი შედეგების პროგნოზირების მიდგომებს.⁸ საერთაშორისო პრაქტიკა აჩვენებს, რომ უმეტეს ქვეყნებში თავდაცვის ხარჯების ზრდა ვერ უზრუნველყოფს უსაფრთხოების ხარისხის ავტომატურ ზრდას; ამისათვის საჭიროა მიზნობრივი სტრატეგიული გადაწყვეტილებები, რომლებიც ეფუძნება კოსტ-ბენეფიტ ანალიზს, კოსტ-ეფექტივუნესი ანალიზს და სენარიულს.

სტატიის მიზანია ეროვნული თავდაცვის სტრატეგიების ეფექტურობის შეფასება ეკონომიკური კრიტერიუმების გამოყენებით და შესაბამისი რეკომენდაციების შემუშავება. კვლევა მიმართულია არა მხოლოდ სამხედრო ეკონომიკის მეცნიერებისა და სახელმწიფო პოლიტიკის დაგეგმვის განვითარებაზე, არამედ ემსახურება პრაქტიკულ საჭიროებებს, როგორცაა რესურსების ოპტიმიზაცია,

⁵ M. Davis, *Economic Approaches to Defense Policy*. Oxford: Oxford University Press. (2020).

⁶ R. Smith, & Johnson, T. *Resource Allocation in Military Strategy*. Washington D.C.: Brookings Institution. (2019).

⁷ P. Anderson, *Strategic Defense Planning in Modern States*. London: Routledge. (2021).

⁸ L. Brown, J.Carter, , & Wilson, R. *Cost-Benefit Analysis in National Security*. New York: Springer. (2018).

სტრატეგიული რისკების შეფასება და ეროვნული უსაფრთხოების მდგრადი სისტემების შექმნა.

კვლევის მეთოდოლოგია აერთიანებს ეკონომიკურ მოდელებს, სენარიულ სიმულაციებსა და საერთაშორისო პრაქტიკის კომპარატიულ ანალიზს, რაც უზრუნველყოფს მონაცემებზე დაფუძნებულ დასკვნებს. ამ კუთხით, სტატია აფართოებს ქართულ სამეცნიერო სივრცეში არსებული კვლევების ფარგლებს და წარმოადგენს საფუძველს შემდგომი კვლევებისთვის ეროვნული თავდაცვის პოლიტიკის ოპტიმიზაციის სფეროში.

ძირითადი ნაწილი

1. თავდაცვის სტრატეგიების კლასიფიკაცია და მნიშვნელობა

მრავალრიცხოვანმა საერთაშორისო კვლევებმა აჩვენა, რომ თანამედროვე სახელმწიფოებისთვის ეროვნული უსაფრთხოება უკვე აღარ ეფუძნება მხოლოდ სამხედრო შესაძლებლობებს, არამედ მოიცავს რესურსების ეფექტურ განაწილებას, სტრატეგიული დაგეგმვის კოორდინაციას და მონაცემებზე დაფუძნებულ გადაწყვეტილებებს.⁹

თავდაცვის სტრატეგიები შეიძლება კლასიფიცირდეს ოთხ ძირითად ტიპად:

- **პრევენციული სტრატეგია** - ფოკუსირებულია საფრთხეების პრევენციაზე და შეტევების თავიდან აცილებაზე. ეფექტურია მოკლევადიან რისკების მართვაში, საჭიროებს ზომიერ ბიუჯეტს და მაღალი სენსორული შესაძლებლობების განვითარებას.¹⁰
- **დეფენსიური სტრატეგია** - მიზნად ისახავს ეროვნული ტერიტორიის დაცვას, ლოკალურ ოპერაციებს და სამხედრო ინფრასტრუქტურის სიმყარეს. ბიუჯეტი შედარებით დაბალია, ეფექტიანობა კი დამოკიდებულია საფრთხის მასშტაბზე.¹¹
- **აქტიური სტრატეგია** – მოიცავს თავდასხმითი შესაძლებლობების განვითარებას, საერთაშორისო ოპერაციებს და პარტნიორობებს. საჭიროებს დიდ

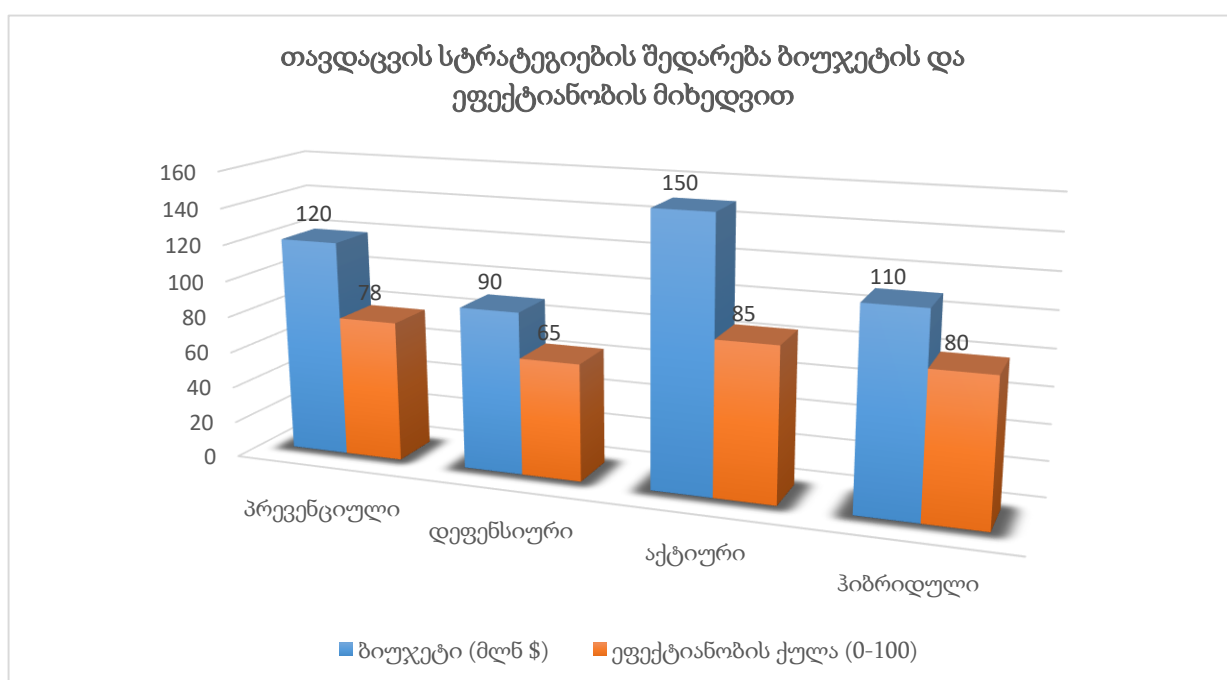
⁹ P.Anderson, *Strategic Defense Planning in Modern States*. London: Routledge. (2021).

¹⁰ L.Brown , J.Carter, , & Wilson, R. *Cost-Benefit Analysis in National Security*. New York: Springer. (2018).

¹¹ H.Williams, *Military Economics and Strategic Effectiveness*. New York: Palgrave Macmillan, (2019).

ფინანსურ რესურსებს, ეფექტიანობა მაღალია გრძელვადიან პერსპექტივაში¹² (Davis, 2020).

- **ჰიბრიდული სტრატეგია** - აერთიანებს დეფენსიურ და აქტიურ მიდგომებს, ითვალისწინებს ციფრულ, ჰიბრიდულ და არასწრაფად მოსალოდნელ საფრთხეებს. ბიუჯეტის მოთხოვნები საშუალოა, ეფექტიანობა მაღალია მრავალმხრივი საფრთხეების პირობებში.

დიაგრამა. 1

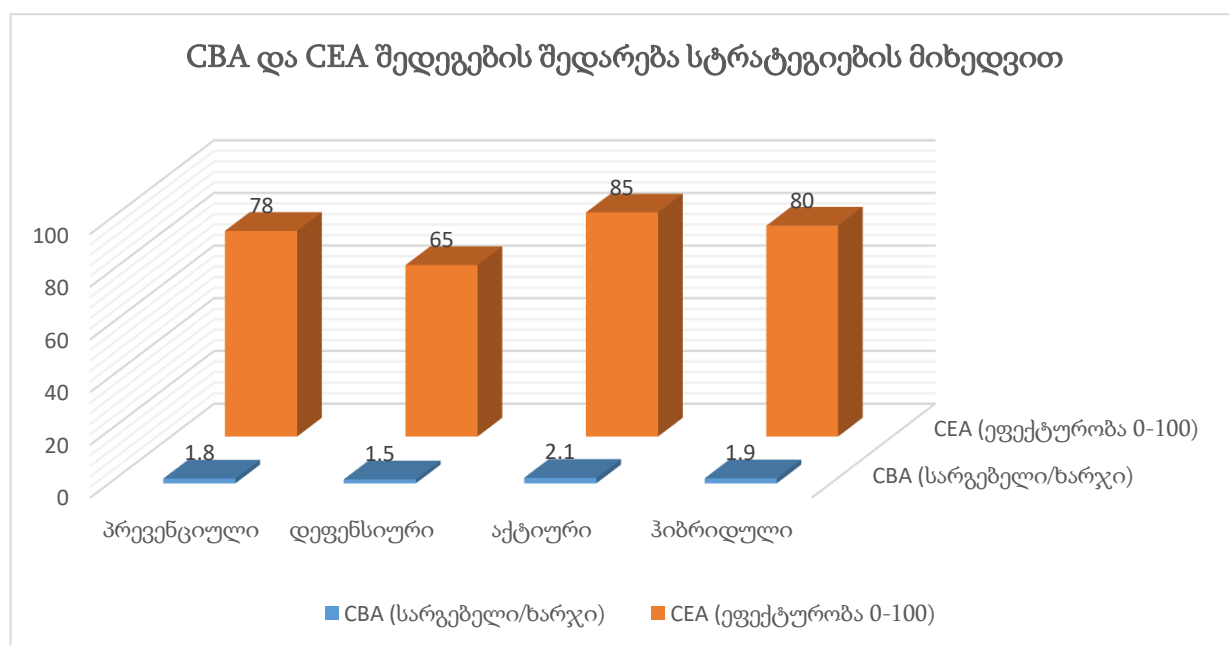
2. ეკონომიკური შეფასების მეთოდოლოგია

დამოუკიდებელი კვლევები აჩვენებს, რომ მხოლოდ ბიუჯეტის ზრდა ვერ უზრუნველყოფს ეფექტურ თავდაცვის სტრატეგიას. აუცილებელია ფინანსური რესურსების მიზნობრივი განაწილება, სტრატეგიული რისკების შეფასება და მონაცემებზე დაფუძნებული პროგნოზირება.

კვლევის ფარგლებში გამოყენებულია სამი ძირითადი მეთოდოლოგია:

¹² M Davis, *Economic Approaches to Defense Policy*. Oxford: Oxford University Press. (2020).

- **კოსტ-ბენეფიტ ანალიზი (CBA)** – განსაზღვრავს, რამდენად ალემატება თავდაცვის სტრატეგიის სარგებელი ხარჯებს.¹³
- **კოსტ-ეფექტიუნესი ანალიზი (CEA)** – აფასებს რესურსების ეფექტურ გამოყენებას უსაფრთხოების კონკრეტულ მაჩვენებლებზე.¹⁴
- **სენარიული სიმულაციები** – პროგნოზირებენ სტრატეგიული გადაწყვეტილებების გრძელვადიან შედეგებს, რისკების შემცირებას და ეროვნული უსაფრთხოების სტაბილურობას.¹⁵

დიაგრამა. 2

ანალიზი აჩვენებს, რომ რესურსების ოპტიმალური განაწილება მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ ბიუჯეტის კონტროლისთვის, არამედ სტრატეგიული მიზნების შესრულებისთვისაც.

¹³ L., Brown, J.Carter, & Wilson, R. *Cost-Benefit Analysis in National Security*. New York: Springer. (2018).

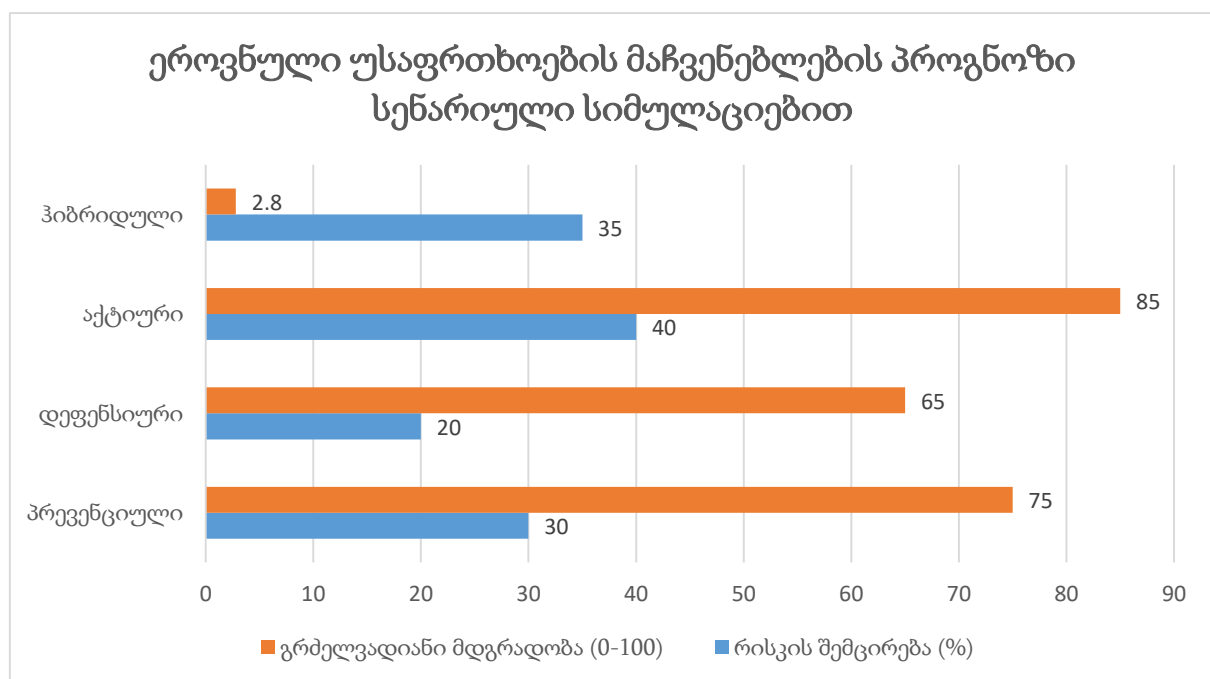
¹⁴ R.Smith, , & T.Johnson, *Resource Allocation in Military Strategy*. Washington D.C.: Brookings Institution. (2019).

¹⁵ K., Thompson, & S.Green, *Scenario-Based Defense Planning*. Cambridge: Cambridge University Press. (2020).

3. სენარიული სიმულაციები და რისკის შეფასება

სენარიული ანალიზი უზრუნველყოფს სტრატეგიული გადაწყვეტილებების გრძელვადიან პროგნოზირებას. სხვადასხვა სტრატეგია განსხვავებულად ამცირებს ეროვნული უსაფრთხოების რისკებს:

- პრევენციული სტრატეგია ეფექტურია საშუალო რისკების მართვაში.
- დეფენსიური სტრატეგია ეფექტურია ადგილობრივი საფრთხეების შემთხვევაში.
- აქტიური სტრატეგია უზრუნველყოფს მაღალი რისკის სცენარების კონტროლს.
- ჰიბრიდული სტრატეგია ოპტიმალური მრავალმხრივი საფრთხეების პირობებში.¹⁶

დიაგრამა N3

სენარიული ანალიზი ხაზს უსვამს, რომ ეროვნული უსაფრთხოების სტაბილურობის უზრუნველყოფა უნდა ეფუძნებოდეს მონაცემებზე დაფუძნებულ, პროგნოზირებად და ეკონომიკურად ეფექტურ გადაწყვეტილებებს.

¹⁶ H. Williams, *Military Economics and Strategic Effectiveness*. New York: Palgrave Macmillan, (2019).

დასკვნა

კვლევის შედეგებმა აჩვენა, რომ თავდაცვის სტრატეგიების ეკონომიკური შეფასება წარმოადგენს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ინსტრუმენტს ეროვნული უსაფრთხოების მდგრადი სისტემების შესაქმნელად. ანალიზმა ცხადყო, რომ მაღალი სამხედრო ბიუჯეტი თავისთავად ვერ უზრუნველყოფს უსაფრთხოების ხარისხის ზრდას - ეფექტიანობა მიიღწევა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც რესურსების განაწილება ხდება მიზნობრივად და სტრატეგიულად გააზრებულად.

კოსტ-ბენეფიტისა (CBA) და კოსტ-ეფექტივნესი (CEA) ანალიზის შედეგების მიხედვით, **აქტიური და ჰიბრიდული სტრატეგიები** წარმოადგენენ ყველაზე ეკონომიკურად გამართლებულ მოდელებს, რომლებიც აერთიანებენ ფინანსურ ოპტიმიზაციასა და მაღალი უსაფრთხოების მაჩვენებლებს. ამასთან, **პრევენციული სტრატეგია** გამოირჩევა ბიუჯეტის ზომიერი გამოყენებითა და საშუალო რისკების ეფექტიანი მართვით, ხოლო **დეფენსიური მოდელი** მეტწილად მიზანშეწონილია ლოკალური საფრთხეების დროს.

სენარიული სიმულაციებით დადგინდა, რომ **მონაცემებზე დაფუძნებული და პროგნოზირებადი მიდგომები** საშუალებას იძლევა ეროვნული უსაფრთხოების სისტემამ გაუძლოს მრავალმხრივ გამოწვევებს - მათ შორის ციფრულ, ჰიბრიდულ და გლობალურ რისკებს. კვლევა ადასტურებს, რომ თავდაცვის პოლიტიკა უნდა ეყრდნობოდეს ეკონომიკურ მოდელირებას, გრძელვადიან პროგნოზირებასა და სტრატეგიული სცენარების ანალიზს, რაც უზრუნველყოფს რესურსების ოპტიმიზაციას და საფრთხეების შემცირებას.

შედეგად, რეკომენდირებულია, რომ სახელმწიფო დონეზე:

- ✚ განხორციელდეს **სტრატეგიული დაგეგმვის მოდერნიზაცია** ეკონომიკური ანალიზის ინტეგრაციით;
- ✚ ჩამოყალიბდეს **მრავალდონიანი მონიტორინგის სისტემა**, რომელიც შეაფასებს თავდაცვის ბიუჯეტის ეფექტიანობას;

- ✚ გაძლიერდეს კვლევითი და ანალიტიკური მექანიზმები, რომლებიც ხელს შეუწყობს გადაწყვეტილებების მიღებას მონაცემებზე დაფუძნებული მოდელებით;
- ✚ განვითარდეს ჰიბრიდული მიდგომების პრაქტიკა, როგორც გრძელვადიანი მდგრადობის მთავარი საფუძველი.

რეკომენდაციები

ამგვარად, კვლევამ დაადასტურა, რომ ეკონომიკურად ეფექტური თავდაცვის სტრატეგია წარმოადგენს არა მხოლოდ სამხედრო წარმატების, არამედ ეროვნული უსაფრთხოების, ფინანსური მდგრადობისა და სახელმწიფო პოლიტიკის ოპტიმიზაციის აუცილებელ ფაქტორს.

რეკომენდაციები ეროვნული თავდაცვის სტრატეგიების ოპტიმიზაციისთვის

სტრატეგიის ტიპი	გამოყენების მიზანი	ეკონომიკური შედეგი	სტრატეგიული ეფექტი	რეკომენდაცია
პრევენციული	საფრთხეების პრევენცია და წინასწარი ნეიტრალიზება	ზომიერი ხარჯი, საშუალო სარგებელი	რისკების 30%-იანი შემცირება	გამოიყენოს მოკლევადიანი საფრთხეების კონტროლისთვის და სწრაფი რეაგირების სისტემებში
დეფენსიური	ტერიტორიული დაცვის უზრუნველყოფა	დაბალი ხარჯი, საშუალო შედეგი	ლოკალური სტაბილურობა	მიზანშეწონილია მცირე და რეგიონულ კონფლიქტურ სცენარებში
აქტიური	გლობალური საფრთხეების კონტროლი და პარტნიორობა	მაღალი ხარჯი, მაღალი სარგებელი	სტრატეგიული მდგრადობა (85%)	რეკომენდებულია გრძელვადიანი უსაფრთხოების სტრატეგიებისთვის
ჰიბრიდული	მრავალმხრივი საფრთხეების მართვა (ციფრული, ჰიბრიდული, სამხედრო)	საშუალო ხარჯი, მაღალი ეფექტიანობა	მდგრადობა 80%	გამოიყენოს როგორც ოპტიმალური მოდელი თანამედროვე გარემოში

შედეგობრივად, კვლევამ აჩვენა, რომ ეკონომიკური ანალიზის ინსტრუმენტების - CBA, CEA და სენარიული სიმულაციების - ინტეგრაცია თავდაცვის სტრატეგიულ დაგეგმვაში უზრუნველყოფს:

- ✚ ბიუჯეტის ოპტიმიზაციასა და რესურსების მიზნობრივ განაწილებას;

✚ გრძელვადიანი მდგრადობისა და უსაფრთხოების მაჩვენებლების გაუმჯობესებას;

✚ სახელმწიფო პოლიტიკის ეფექტურობასა და გამჭვირვალობას;

✚ სტრატეგიული რისკების შემცირებას.

ეკონომიკურად გამართული თავდაცვის სტრატეგია დღეს წარმოადგენს არა მხოლოდ სამხედრო წარმატების, არამედ ეროვნული უსაფრთხოების, ფინანსური სტაბილურობისა და სახელმწიფო პოლიტიკის ეფექტიანობის მთავარ ფაქტორს.

ბიბლიოგრაფია

- Anderson, P. (2021). *Strategic Defense Planning in Modern States*. London: Routledge.
- Brown, L., Carter, J., & Wilson, R. (2018). *Cost-Benefit Analysis in National Security*. New York: Springer.
- Davis, M. (2020). *Economic Approaches to Defense Policy*. Oxford: Oxford University Press.
- Smith, R., & Johnson, T. (2019). *Resource Allocation in Military Strategy*. Washington D.C.: Brookings Institution.
- Thompson, K., & Green, S. (2020). *Scenario-Based Defense Planning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Williams, H. (2019). *Military Economics and Strategic Effectiveness*. New York: Palgrave Macmillan